

Debutul procesului de colectivizare a agriculturii în județul Satu Mare

Augustin Țărău

Modelul agriculturii sovietice a fost transpus în viață pe teritoriul României de către cominterniști, instrumente fidele ale ocupantului, promotori ai politicii de dezrădăcinare și disoluție socială. Țăranul urma să dispară odată cu pământul prin care se identifica, ca cea mai numeroasă pătură socio-economică din țară. El trebuia eliminat și apoi înlocuit cu colhoznicul, „omul de tip nou” – *bezbojii* – „cel fără de Dumnezeu, venit de oriunde și aplecat către orice”¹. Reforma agrară din anul 1945 a reușit să satisfacă, pentru moment apetitul de proprietate a proletariatului agricol, însă, la scurtă vreme, acesta a fost repudiat prin introducerea modelului agricol colhoznic, reconstituindu-se practic moșiile, dar într-o nouă formă. Până târziu, a fost evitat termenul cooperatie, deoarece acesta putea trezi în mintea țăranilor, amintirea instituției cu același nume din perioada interbelică.

Hotărârea de colectivizare a agriculturii a fost o atitudine temerară, întrucât, conștient sau nu, comuniștii intrau în conflict direct cu aproximativ 75% din populația țării, cât reprezentau țăranii săraci și mijlocași. În fapt, colectivizarea însemna pauperizarea țăranimii, prezentată însă, ca unică modalitate de emancipare a clasei țăărănești, prin intermediul propagandei axate pe discursuri persuasive despre superioritatea sistemului sovietic, dar și prin coerciție și teroare².

Cu toate presiunile făcute, țăranimea nu se lăsa prea ușor convinsă de avantajele modelului bolșevic. Țăranii nu se arătau dispuși să renunțe la agoniseala lor de o viață, de dragul unor proiecte utopice. Pentru cei înstăriți, o asemenea decizie ar fi condus la o ruinare economică rapidă, în timp ce pentru populația aflată la pragul limitei sărăciei, ar fi însemnat pierderea oricărei speranțe de redresare³.

Pe plan ideologic, actul de naștere al colectivizării se legitimează pe data de 3 martie, când în cadrul lucrărilor Plenarei C.C. al P.M.R., Gheorghe Gheorghiu-Dej a indicat principalele direcții ale procesului de socializare a agriculturii: „Partidul Comunist din România și-a luat de la nașterea sa sarcina istorică de a realiza alianța între proletariat și țăranime, pentru apărarea țăranimii muncitoare împotriva exploatării muncitorești și capitaliste, pentru smulgerea pământului din mâinile moșierimii și trecerea lui în mâinile celor ce-l muncesc. (...) Partidul Comunist din România a pus la ordinea zilei problema lichidării imediate a proprietății moșierești printr-o reformă agrară democratică”⁴, după care în etapa următoare, ce trebuia parcursă în lupta cu “forțele reacționare de la sate” în speță, țăranimea mijlocașă – se indică în documentul programatic – “Partidul și guvernul au început să ia măsuri de îngrădire a chiaburimii”⁵.

Declanșarea procesului de înființare a primelor structuri de tip colectivist a fost minuțios pregătită pe parcursul mai multor ședințe de analiză desfășurate la nivelul fiecărui comitet județean al P.M.R. Rezultatele acestor demersuri au fost centralizate de către Comitetul Central, singurul organism abilitat să aducă recomandări și să acorde aviz favorabil închegării acestor unități, în particular, pentru fiecare caz în parte. Până la finele anului 1949, în țară fuseseră înființate deja, 56 de G.A.C., iar numărul acestora avea să crească vertiginos în următorii ani.

Singura cale de propășire a agriculturii românești, în viziunea P.M.R. era “marea agricultură socialistă, spre deosebire de mica gospodărie țăărănească, [unde] sunt posibile acumulări, reproducția lărgită, deoarece numai prin cooperatie poate fi transformată baza agricolă a economiei naționale”⁶. Propaganda întreprinsă de partid ridica în slăvi agricultura sovietică care a servit ca model, în acest sens, era rezervat un “un rol de seamă în propagarea superiorității gospodăriilor colective (...) călătoriile țăranilor români în U.R.S.S. precum și vizitele făcute în R.P.R. de specialiști din U.R.S.S. care lucrează în agricultură”⁷.

¹ Mihai Stratulat, *Tragedia satului românesc*, în “Arhivele Totalitarismului”, anul I, nr. 1/1993, p. 195.

² Apostol Stan, *Teroare și rezistență în România democrației populare*, în “Analele Sighet”, nr. 7, Fundația Academia Civică, București 1999, p. 15-25

³ Octavian Roske, *Colectivizarea agriculturii. Represiunea totală 1957-1962*, II, în “Arhivele Totalitarismului”, anul III, nr. 2/1995, p. 129.

⁴ *Rezoluții și Hotărâri ale C.C. al P.M.R. 1948-1950, Rezoluția Plenarei C.C. al P.M.R. din 3-5 martie 1949, pentru întărirea alianței clasei muncitoare cu țăranimea muncitoare și transformarea socialistă a agriculturii*, Editura P.M.R., București 1951, p. 87.

⁵ *Ibidem*.

⁶ N. Puhlov, *Dezvoltarea agriculturii în Republica Populară Română*, Editura Partidului Muncitoresc Român, București, p. 12

⁷ *Ibidem*, p. 15.

Pârghia economică menită să articuleze procesul de socializare a agriculturii, dar să și joace rolul unui instrument de constrângere în această direcție, a fost rețeaua cooperăției “de consum și desfacere” care în 1951 avea 5000 de unități cu aproximativ 5 milioane de membri. Ca structuri tehnice de tip cooperatist în agricultură, au fost concepute două sisteme:

“Întovărășirile pentru cultivarea în comun a pământului”, apărute în 1948, și “organizate pe baza reunirii pământurilor țăranilor săraci și mijlocași pe perioada muncilor agricole” dar cu strângerea recoltei separat de fiecare membru al întovărășirii, avantajul unei astfel de structuri limitându-se exclusiv la posibilitatea folosirii forței mecanizate a S.M.T.-urilor⁸. Despre acestea, Gheorghiu-Dej afirma “în prezent întovărășirile pentru cultivarea în comun a pământului au caracter temporar, nepermanent – dar că – “Partidul Muncitoresc Român și guvernul democrat duc muncă pentru transformarea treptată a acestor întovărășiri în cooperative agricole de producție care să funcționeze permanent”. Ele beneficiau de reducerea cu 10% a cotelor de produse agricole.

Celălalt tip de structură cooperatistă era gospodăria colectivă. Conform statutului model al acestora “țăranii care intră în gospodăria colectivă predau acesteia pământul care le aparține (...) se socializează vitele de muncă, inventarul agricol de bază, rezervele de semințe și nutreț, construcțiile destinate producției. Membrului cooperativei îi rămâne sau i se repartizează un teren în jurul casei pentru folosința personală, cu o întindere de 0,25 până la 0,5 ha (...) poate avea în folosință personală o vacă, cel mult două vite cornute tinere, o scroafă cu porci”⁹.

Valorile statistice prezentate pe marginea procesului de socializare a agriculturii prin intermediul întovărășirilor este următorul:

Anii	Numărul întovărășirilor	Numărul membrilor (mii)	Întinderea suprafeței de pământ cultivate (mii ha)
1948	377	Circa 20	9
1949	1952	102	150
1950	2875	259	364
1951 (la 20 martie)	3405	Peste 300	aprox. 400

Înscrierea în G.A.C. era discriminatorie, deoarece “în cooperative pot fi primiți țăranii săraci și mijlocași, nefiind admiși chiaburii”. Dinamica înființării G.A.C.-urilor la nivel național era următoarea: în 1949 – 56, în 1950 – 851, în 1951 – 1029 (la începutul anului). Acestea reuneau 65974 de gospodării sărace și mijlocașe, totalizând 268000 de hectare. Compoziția socială a acestora era: 5,5% țărani fără pământ, 62,5% țărani săraci și 32% mijlocași. La mijlocul anului 1951 existau 1100 G.A.C.-uri¹⁰.

Principalele criterii avute în vedere la înaintarea propunerilor de constituire a gospodăriilor colective către forul central, urmăreau, în principal, situația numerică a organizației de bază a partidului în localitatea vizată și numai pe planul secund, satisfacerea necesarului de teren agricol trebuincios dotării gospodăriei. După primirea aprobărilor, secțiunile de propagandă ale județenelor de partid trebuiau să elaboreze și pună în aplicare un intens program de popularizare a sistemului cooperăției agricole, pentru a convinge populația satelor de avantajele oferite de regimul muncii în comun a pământului. Un asemenea plan de muncă, a fost întocmit în județul Satu Mare, cu desfășurare pe perioada 4-10 iulie 1950, în scopul înființării de noi G.A.C., alături de cele existente¹¹:

Data	Comuna	Propagandiști	Funcția	Tema
4 iulie	Halmeu	Doroghi Francisc	Președintele Comitetului Provizoriu de plasă	Importanța Goscolului
	Drăgușeni	Bara Nicolae	Secretarul Comitetului Provizoriu de plasă	Statutul model al G.A.C.
	Halmeu	Zetea Aurel	Secretarul Frontului Plugarilor	Statutul model al G.A.C.

⁸ Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Pentru consolidarea și dezvoltarea sectorului socialist al agriculturii, pentru sporirea producției agricole*, Editura Politică, București, 1958, p. 41-42.

⁹ Paul I. Demetrescu, Z. Oprca, *Drept colectivist agricol*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1964, p. 188-189.

¹⁰ N. Puhlov, *op. cit.*, p. 18.

¹¹ Arhivele Naționale-Direcția jud. Satu Mare, (în continuare AN-DJSM), *fond Comitetul jud. Satu Mare al P.C.R.*, dos. 45/1950, f. 32-33.

		Ciobanu Aurelia	Membră UFDR în biroul plasei	Statutul model al G.A.C.
		Dragoș Margareta	Membră UFDR în biroul plasei	Statutul model al G.A.C.
5 iulie	Halmeu	Halmi Ioan	Secretarul UTM	Statutul model al G.A.C.
		Paradi Simion	Secretarul UPM	Statutul model al G.A.C.
		Pașca Carol	Secretarul PMR de plasă	Importanța Goscolului
		Zetea Aurel	Secretarul Frontului Plugarilor	Statutul model al G.A.C.
		Porumbești	Varga Elisabeta	?
		Mihalca Zoltan	?	Statutul model al G.A.C.
		Usatari Gheorghe	?	Statutul model al G.A.C.
	Cidreag	Stor Eugen	Activist	Statutul model al G.A.C.
	Bocicoi	Poiac Ștefan	Referent cultural	Statutul model al G.A.C.
		Haiduc Ana	Activistă	Statutul model al G.A.C.
		Climpatiu Iosif	Împuternicit	Statutul model al G.A.C.
6 iulie	Halmeu	Paradi Simion	Secretarul UPM	Importanța Goscolului
	Drăgușani	Bodea Ioan	Activist	10 întrebări și 10 răspunsuri
		Bara Nicolae	Secretarul Comitetului Provizoriu de plasă	10 întrebări și 10 răspunsuri
7 iulie	Halmeu	Pop Iuliu	Secretarul Comitetului Provizoriu al comunei	Un colhoz milionar
9 iulie	Halmeu	Poiac Ștefan	Referent cultural	Serbare
	Drăgușani	Șerban Ghereghi	Inspector școlar pe plasă	Statutul model al G.A.C.
10 iulie	Halmeu			Analiza muncii

Experiența negativă, acumulată în anul 1949, când au fost înființate primele două gospodării colective din județ, a atras atenția conducerii județenei de partid, care s-a văzut nevoită să formuleze niște chestionare tipizate, menite să vină în sprijinul activiștilor de partid însărcinați cu popularizarea ideii colectiviste la sate, întrucât aceștia se dovediseră, în repetate rânduri, incapabili să ofere răspunsuri pertinente întrebărilor adresate de țărani.

Întrebările inserate în formulare erau prevăzute cu răspunsuri standardizate, pentru a fi eliminate eventualele interpretări prostești din partea activiștilor sau situațiile în care aceștia ar putea fi puși în dificultate de țărani. Majoritatea răspunsurilor urmăreau să pună într-o postură ticăloasă clasa chiaburilor, încă din definiția dată G.A.C.: „întrebare: Ce este o Gospodărie Colectivă ? răspuns: Asociație de țărani muncitori, cu scopul de a scăpa de mizerie, de a îmbunătăți viața și de a scăpa de exploatarea chiaburimii. Asociația se face de bună voie”¹². Propaganda antichiaburească se repeta obsedant de-a lungul întregului material. La paragraful rezervat interpretării „importanței statutului”, se spunea: „[statutul] deschide drum larg în lupta împotriva chiaburimii, în legătură cu exploatarea omului de către om. Statutul merge pe drumul trasat de experiența țărănimii colhoznice, care a reușit să ridice agricultura la stadiul cel mai avansat din lume. Merge pe drumul trasat de Lenin și Stalin. Este arma puternică în mâna țărănimii muncitoare pentru construirea socialismului la sate”¹³.

La întrebarea: „care sunt trăsăturile ce stau la baza statutului ?” propaganda îmbracă o formă mistică, apelând la cifra magică, oferind 7 caracteristici de bază:

„1. Asocierea de bună voie – Voluntarismul este o caracteristică, nu se admite nici o silire din partea nimănu. Se asociază țărani săraci și mijlocași și se înlătură chiaburii.

2. Colectivizarea mijloacelor de producție – pământul, uneltele mari, plug, grapă, etc., vitele de muncă (...) Este necesară comasarea. La comasare nu este voie a se nemulțumi țărani săraci și mijlocași, lor li se va da teren în apropierea Gospodăriei Colective sau locuință. Vom nemulțumi la comasare, chiaburii”¹⁴.

¹² *Ibidem*, f. 15.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*, f. 16.

3. Organizarea muncii – Se muncește organizat. Se introduce munca planificată. Gospodăria se muncește de membrii săi, nu se admite a se aduce brațe de muncă din altă parte, decât tehnicieni. Se organizează pe brigăzi și echipe (...) Împărțirea se face pe 3 ani. Bunurile se împart după muncă.

4. Împărțirea recoltei – Recolta se împarte după zilele de muncă, adică unitate de muncă. La distribuire se ține cont de:

- a) predarea seminței la Comcereal,
- b) plata la S.M.T.,
- c) cota către stat,
- d) rezerve de semințe,
- e) rezerve neprevăzute,
- f) cota de 2% pentru bătrâni și asistență,
- g) ce rămâne se împarte la totalul zilelor de muncă – fiecare ia după zilele muncite.

Brigăzile evidențiate primesc prime de zilele în plus, cele codașe, din a căror vină a scăzut recolta, li se scade numărul de zile. Banii se împart în același mod.

5. Drepturile și datoriile membrilor (...).

6. Respectarea democrației în Gospodăria Colectivă (...).

7. Îmbinarea intereselor individuale cu cele obștești – Rămâne: casa, ¼ ha pământ, 1 vacă de lapte, 2 capete tineret, 1 scroafă cu porci, păsări de curte, iepuri, 10-15 oi, 15-20 stupi, tot inventarul mărunț. Gospodăriile agricole colective asigură nevoile mari, gospodăria particulară asigură nevoile mici și completează pe cele mari¹⁵.

Uriașul efort depus de comuniști în vederea organizării primelor gospodării agricole colective, nu a fost în totalitate încununat de succes. După cum reiese din „nota informativă de partid asupra desfășurării constituirii gospodăriilor colective”¹⁶ din 18 iunie 1949, după aprobarea venită de la C.C. al P.M.R., în comuna Botiz s-au înscris în G.A.C. 56 de persoane „dintre care, la ședința de constituire, ținută în ziua de 4 iunie s-au retras 3 cetățeni”. A doua zi, la sosirea Comisiei județene, s-au mai înscris 9 persoane, ajungându-se la un număr de 62 de membri, dintre care 5 mijlocași¹⁷, iar în comuna Cărășeu, gospodăria s-a constituit pe data de 6 iunie 1949, cu un număr de 41 de țărani, „dintre care, a doua zi, s-au retras 3 persoane”, așa încât au rămas numai 39 de membri, printre care și o femeie, care a și fost aleasă în Comitetul de organizare¹⁸. În comuna Păulești, înființarea G.A.C. nu a fost posibilă „cu toate că s-a dus o muncă intensă de lămurire, de către agitatorii din partea județenei P.M.R., timp de 10 zile, adică de la 6 iunie până la data de 14 iunie, totuși – relatează raportorul – nu am reușit să o constituim, fiindcă, din cei 39 înscriși în cerere, nu au fost hotărâți decât numai 15 persoane. Urmează ca în această comună să intensificăm munca de lămurire și s-o constituim cu o întârziere de 2 săptămâni”¹⁹.

Inaugurarea acestor unități a fost pregătită în detaliu, cu alocarea unor importante sume, în așa fel încât, momentele respective să capete un caracter solemn, care să le immortalizeze în conștiința sătenilor. Toate punctele ce trebuiau atinse, au fost stipulate în câte un plan de muncă, particularizat la condițiile fiecărei comune. Iată ce cuprindea planul de muncă al Comitetului județean Satu Mare al P.M.R. în legătură cu înființarea G.A.C. din comuna Botiz: până la 30 iulie trebuiau întocmite procesele verbale referitoare la schimburile de terenuri pentru constituirea fondului funciar unitar al gospodăriei; verificarea persoanelor care vor veni cu propuneri pentru alegerea cadrelor din structurile de conducere ale gospodăriei (doi tovarăși care vor propune „Comisia de Candidare”, trei tovarăși care vor propune Comitetul de Conducere, un tovarăș candidat pentru funcția de președinte al G.A.C., trei tovarăși candidați pentru Comisia de cenzori). Pentru îndeplinirea acestor sarcini răspundea Lazar Ștefan.

Începând cu 28 iulie 1949, în comună trebuiau să se găsească, în permanență, doi deputați ai județului pentru intensificarea muncii de lămurire a țărănimii în legătură cu înființarea G.A.C. Răspunzător de îndeplinirea sarcinii era Moisiuc Nicolae. Organizarea programului artistic cădea pe seama formațiilor artistice din următoarele întreprinderi: muzica – Phoenix și Unio, corul – Unio, dansuri – alte întreprinderi, teatru – alte întreprinderi.

Muncitorii fabricilor „1 Septembrie”, Uzinele comunale și Unio, împreună cu țărani din Botiz trebuiau să se ocupe cu pavoizarea căminului cultural și a conacului. În acest sens trebuiau să ridice două porți de triumf, una la intrarea în G.A.C. (conacul, sediul gospodăriei – n.n. A.Ț.) și alta la intrarea în curte,

¹⁵ *Ibidem*, f. 16-17.

¹⁶ *Idem*, dos. 22/1949, f. 10.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*, 10.

unde „între cele două porți se va face arborarea de drapele, 80% roșii și 20% tricolore”²⁰. O altă poartă urma să fie amplasată la intrarea în comună, ornată cu „lozinci și tablouri ale Secretariatului C.C.”, de la care, trebuia amenajată „o alee de verdeață (...) până la casa culturală, unde se va ține ședința de constituire”. Decoratorul „Magazinului de Stat Textil” care se ocupa de decorarea interioară a căminului cultural, a fost însărcinat să monteze la intrarea în clădirea acestuia „un arc de steaguri și lozinci”²¹. Pentru buna desfășurare a decorării au fost însărcinați Eizikovits Serena, Szalai Ernest și Péntek Ioan. Tot fabrica „Unio”, a primit sarcina de a dota curtea căminului cultural cu mese și bănci pentru serbarea ce avea să se desfășoare în după masa zilei și de a construi o „scenă în curtea gospodăriei colective, pentru reprezentarea culturală”²². Răspunderea aparținea lui Schwartz Alexandru. Până la data de 30 iulie trebuia definitivată lista celor „60 agitatori, dintre muncitori și țărani, care vor face agitație în cadrul serbării de după masă”. Responsabil Moldovan Ioan.

Pentru ziua inaugurării G.A.C. au fost invitate delegații din următoarele întreprinderi, instituții și comune: „Unio”, „1 Septembrie”, Uzinele Comunale, Uniunea Cooperativelor, Comerțul de Stat, C.F.R., „Mondiala”, Fabrica Textilă, I.P.E.I.L., „Reconstrucția”, SMT, GAS Odoreu, GAS Dorolț, GAS Livada, GAS Nisipeni, GAS Halmeu, Cooperativa „Someșul”, Sfatul Municipal, Sfatul Județean, comuna Păulești, comuna Cărășeu, comuna Lazuri, comuna Odoreu²³. Din fiecare delegație, câte o persoană trebuia desemnată să ia cuvântul. Sonorizarea evenimentului era asigurată prin intermediul unei rețele de megafoane, iar la sfârșitul programului era programată vizionarea unui film care preamărea agricultura colhoznică sovietică.

Inaugurarea G.A.C. din comuna Păulești a fost programată pe data de 28 august 1949. Organizarea evenimentului și desfășurarea lui, au respectat scenariul celui planificat pentru G.A.C. Botiz. Organizarea serbării cădea în răspunderea tovarășilor Maxim Vasile și Izsak Paul, iar pregătirea cadourilor pentru colectivști aparținea întreprinderilor „Nase” și distribuirea lor lui Schwartz Alexandru. Pavoazarea localului cădea în sarcina lui Moldovan Ioan și Löw Paul. Coordonatorul întregii acțiuni era Magyrosi Andrei. Primirea delegațiilor invitate era asigurată de Eizikovits, Miklos Albert și Székely Vasile²⁴.

Nici copiii nu au fost omiși din programul propagandistic. Astfel, în ziua de 30 decembrie 1949, la G.A.C. „Steagul lui Lenin” din Păulești a fost organizată sărbătoarea pomului de iarnă, într-un cadru solemn, cu participarea tovarășei Zidaru Maria, care a „expus cele văzute în Moscova”. A urmat un program artistic, după care „au fost împărțite cadourile aduse de tov. Zidaru de la Moscova, copiilor colhoznicilor”²⁵. În zilele de 18 și 20 ianuarie 1950, partidul a organizat conferințe, în toate centrele de plase, cu învățătorii și profesorii, în vederea angrenării acestora în procesul de „culturalizare a satelor, acțiuni de alfabetizare, mărirea tirajului ziarelor, citirea ziarelor, individual și colectiv, popularizarea ajutorului primit din partea URSS-ului, atât din partea materială cât și din punct de vedere politic etc.”²⁶, iar la sfârșitul lunii decembrie 1949 au fost organizate serbări ale pomului de iarnă în vederea înlocuirii tradiției Crăciunului: „în tot cuprinsul județului nostru a fost organizat pomul de iarnă, cu un rezultat politic satisfăcător, putem afirma că a intrat în conștiința copiilor ca o zi importantă, ziua aniversării R.P.R.-ului”²⁷.

În vederea înființării unor altor gospodării, județeană P.M.R. Satu Mare a întocmit în data de 9 ianuarie 1950, un raport informativ. Până la această dată au fost formulate 21 de cereri de înființare de noi G.A.C., dintre care șapte au fost verificate. Comisia județeană pentru înființarea G.A.C., care s-a constituit pe data de 22 decembrie 1949 în baza Circularii nr. 129/13 decembrie 1949 a C.C. a P.M.R.²⁸, a trecut la verificarea acestora, în vederea întocmirii referatelor lor.

În comuna Dara, încă din luna iulie 1949, s-au înscris 24 de țărani săraci, dintre care 17 erau membri de partid. Până la momentul întocmirii raportului, numărul acestora crescuse la 45 de optanți, care în marea lor majoritate erau deținători ai unor loturi în suprafață de 2 iugăre, primite prin reforma agrară. Doi dintre cei înscriși nu aveau nici o palmă de pământ. Aportul adus de către țărani înscriși se raporta la 45,75 ha, 7 vaci, 2 boi, 9 pluguri, 11 grape, 11 căruțe, trei semănători și două sâni. Sediul gospodăriei colective a fost instalat într-un imobil rămas disponibil de pe urma schimbului de proprietăți dintre Ungaria și România, în perioada imediat postbelică. Pentru buna funcționare a G.A.C., necesarul de teren arabil trebuia să fie suplimentată cu minim 62,87 ha, încât media de întindere pentru fiecare asociat să fie de 3 ha. În acest sens au fost înglobate sesiile bisericesti ale parohiei romano-catolice și ale celei ortodoxe, precum și alte parcele provenite din

²⁰ *Ibidem*, f. 1.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*, f. 2.

²⁴ *Ibidem*, f. 5.

²⁵ *Idem*, dos. 18/1950, f. 10.

²⁶ *Ibidem*, f. 16.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Idem*, dos. 45/1950, f. 46.

donaiții și rezerve de stat. Cu toate acestea, suprafața obținută se ridica la numai 26,40 ha, motiv pentru care, conducerea G.A.C. a făcut apel la G.A.S. vecină în vederea patrimoniului funciar²⁹. O altă soluție propusă, consta în executarea unor operațiuni de comasare în două tarlale, una în nordul satului, cu o suprafață de cca. 30 ha și alta în est, cu o suprafață de 105 ha³⁰.

În legătură cu munca de lămurire a populației, raportul relatează că „în comună s-a început o vie frământare asupra gospodăriei colective, chiar în rândul membrilor de familie, unde unul din ei a vrut să se înscrie iar altul a fost contra”³¹. Țăranii au pus o serie de întrebări, de genul: „Care va fi cota de predare a G.A.C.? Câte vite pot să rămână în proprietatea unui membru în Goscol? Cum vor fi tratați bolnavii în Goscol? Cum va fi cu unul slab, care nu va fi capabil să-și realizeze norma și are copii mulți și mici?”³².

În comuna Mireșu Mare au fost un număr de 11 optanți, dintre care cinci membri de partid, care au făcut cerere pentru înființarea G.A.C. încă din luna decembrie 1949. Până la momentul întocmirii raportului, numărul acestora s-a ridicat la 39, dintre care 17 membri de partid. Comuna avea 1384 de locuitori și 432 de gospodării, Structura proprietății agricole cuprindea 48 de proletari agricoli, 148 de mijlocași, 233 de săraci și 3 chiaburi. Pământurile comunei se întindeau pe o suprafață de 2091 ha³³. Aportul adus de către membri asociați la constituirea gospodăriei colective se raporta la 39,88 ha, 6 vaci, 2 boi, 10 pluguri, 6 grape și 11 căruțe.

Pentru ca gospodăria să fie viabilă era necesară suplimentarea suprafeței cu cel puțin 78 de ha, pentru a fi atinsă cota de minim 3 ha pentru fiecare membru al ei. Acest deficit putea fi surmontat prin înglobarea, într-o primă etapă a terenurilor donate de chiaburii Dunca Grigore, Balint Ioan, Pop C.Ioan, Pop Liviu, Dr. Pop Octavian și Maria Dr. Bogdan, în întindere de 77 ha³⁴. Cealaltă sursă de completare a patrimoniului funciar al G.A.C., urma să fie rezolvată pe seama comasării unui „trup de moșie” situat pe malul drept al Someșului, pe seama proprietăților unui număr de 67 de țărani săraci și mijlocași³⁵. Sediul G.A.C. a fost instalat într-una dintre clădirile fostei fabrici de spirt, prin transferul acesteia de la Ministerul Comerțului și Industriei³⁶.

În comuna Rătești, cererea de înființare a G.A.C. a fost formulată în luna octombrie 1949 de 17 țărani, dintre care nouă membri de partid, ca până în luna ianuarie 1950, să li se alăture încă 47. Aportul social adus de către acești țărani la înscriere, a fost de 105,20 ha, 9 vaci, 15 pluguri, 16 grape, o prășitoare, o semănătoare și 16 căruțe³⁷.

Structura proprietății agricole a comunei, cu o suprafață de 3144 ha, dintre care 1685 ha arabil, cuprindea 321 de gospodării la 1225 de locuitori: 192 săraci, 128 mijlocași și un chiabur. Deficitul de teren agricol al G.A.C. se putea rezolva prin comasarea unui „trup de moșie” cu o suprafață de 400 ha, situat în sectorul dintre localitățile Socond și Gereușa, pe seama a 73 de țărani săraci și mijlocași³⁸. Sediul G.A.C. a fost instalat într-o „casă și două șuri provenind de la chiaburii ridicați”.

În capitoul „Concluzii” se spune „din cele 7 comune pe care le-a vizitat Comisia județeană, s-a constatat că încă influența dușmanului de clasă, a popilor, este destul de eficac asupra țărănimii muncitoare, astfel că Comisia de Organizare, în munca sa, întâmpină mari greutăți, de multe ori trebuind ca să piardă ore întregi pentru lămurirea persoanelor derutate de către indivizii care practică misticismul, folosindu-l ca armă pentru cei slabi [de] spirit (...) în comuna Săcălășeni, unde există pocăiți, care spuneau celor înscriși pentru înființarea gospodăriei colective, că dacă se înscriu și vor rămâne în colectiv, aceasta va cauza sfârșitul lumii”³⁹. Printre semnatarii raportului s-au numărat: Urdea Gheorghe – vice președintele Comitetului județean P.M.R., Lázár Ștefan – secretar adjunct P.M.R., Németh Samuil – organizator județean de Goscol, Victor Delantoniu – inginerul cadastrului județean și Ijdelea Platon – inginerul agronom județean.

Nu este lipsit de interes să subliniem faptul, certificat de informațiile arhivistice, că primele gospodării colective, în toate cele trei județe suspuse analizei în acest studiu, au fost înființate exclusiv în comunele cu populație maghiară, sau preponderent maghiară, lucru ce apare firesc, dacă luăm în calcul numărul mare de etnici maghiari înscriși în Partidul Comunist sau în organizațiile sale satelite, încă din anul 1945.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*, f. 47.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*.

³³ *Ibidem*.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ *Ibidem*, f. 48.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ *Ibidem*, f. 49.

Gospodăriile în cauză au fost preconizate să îndeplinească și rolul de unități pilot, pentru evidențierea așa-ziselor succese înregistrate în sistemul agriculturii colectiviste. În acest sens, partidul a emis un material cu caracter propagandistic, prin care se punctau indicații în direcția organizării unor expoziții menite să atragă țărâna neînregistrată în G.A.C.: „La păioase se vor recolta și păstra în bune condițiuni, până la toamnă, snopii, 45-50 cm grosime [în] circumferință, plantele trebuind smulse din rădăcini, din fiecare plantă (grâu de toamnă, grâu de primăvară, orz de toamnă, orz de primăvară, orzoaică, secară, ovăz). Se vor face cununi și diverse împletituri obișnuite, în comunele respective, cu ocazia începerii și terminării secerișului. Se vor lua probe de semințe din toate produsele principale ale gospodăriei.

De la culturile: prășitoare, textile, leguminoase, plante industriale, legume, etc., se vor smulge plantele din rădăcină, păstrându-se până la toamnă (porumb, floarea soarelui, sfeclă, tutun, legume diferite, varză, pepeni, ardei, vinete, etc.).

Se vor alege fructe din speciile și varietățile superioare (struguri de masă, probe de vin, de țuică) probe de conserve (legume, fructe etc.). Produsele vor fi însoțite de etichete, în care se va arăta numele gospodăriei, comuna, județul, felul produsului, soiul, producția la hectar, greutate hl, procentul de corpuri străine, umiditatea, boabe pătate, data însămânțării, data recoltării. Se vor întocmi grafice din care să rezulte realizările procentuale în gospodărie⁴⁰.

La punctul 2 erau recomandate întrecerile socialiste între brigăzi și între gospodării, în vederea stimulării productivității muncii, iar la punctul nr. 5, referitor la predarea cotelor către stat, se cerea ca acestea să se desfășoare „într-un cadru festiv, gospodăriile colective vor fi în fruntea județelor, în ceea ce privește predarea cotelor către stat”⁴¹.

Toate aceste sublime deziderate erau foarte departe de a putea fi materializate, deoarece, pe lângă îndărătnicia manifestată de țărani față de tendința de înregistrare a lor în G.A.C., după cum reiese din nota documentară nr. 50/3 septembrie 1950 a Comitetului județean de Partid Satu Mare „în legătură cu situația în care se găsesc Gospodăriile Agricole Colective din județul nostru”, gospodăriile se confruntau cu o paletă largă de neajunsuri, pornind de la slaba dotare cu utilaje agricole și mergând până la deficiențele de organizare a muncilor și proasta calitate a membrilor înscriși.

În perioada de la 31 iulie 1949 și până la 31 martie 1950, în județ au fost înființate 3 G.A.C.⁴². G.A.C. „Petőfi Sándor” din comuna Botiz, plasa Someș, a luat ființă în data de 31 iulie 1949, cu un număr de 52 de familii, dintre care numai două de mijlocași, restul țărani săraci: 23 dintre capii de familie erau membri de partid, iar până la momentul întocmirii raportului „în urma muncii depuse de către colectivști sub îndrumarea și cu ajutorul organizației de partid, au reușit, ca până în prezent, să mai aducă încă 38 de familii în gospodărie”⁴³. Structura socială a gospodăriei era următoarea: 25 de familii de proletari agricoli, 51 de țărani săraci, șapte mijlocași și șapte salariați. Din totalul de 58 de membri de partid, 31 erau înscriși în gospodărie, și mai existau formulate 28 de cereri, dintre care patru ale unor țărani săraci, restul mijlocași⁴⁴.

Raportorul subliniază faptul că organizația de partid militează activ pentru atragerea de noi membri în structura cooperatistă, cu toate că, nu același lucru se putea spune despre „comitetul de conducere al gospodăriei, [care] lasă de dorit, inactiv fiind chiar tovarășul președinte, care în ultimul timp a devenit comod și este lipsit de spirit de organizare (...) datorită cărui fapt, se întâmplă cazuri când brigadierii nu știu unde să meargă la lucru”⁴⁵.

G.A.C. „Steagul lui Lenin” din satul Păulești, comuna Ambud, a luat ființă la data de 21 august 1949, cu un număr de 43 familii de țărani săraci și una de mijlocași, din ambele localități, Păulești și Ambud. Dintre aceștia, 20 de capi de familie erau membri de partid⁴⁶. Până la întocmirea raportului mai intraseră în G.A.C. două familii și mai existau în studiu cinci cereri de înscriere.

Și aici, organizația de partid ducea o muncă susținută pentru atragerea unui număr mai mare de țărani în structura colectivistă, dintre „utemiștii” gospodăriei fiind evidențiați, Budai Andrei și Budai Ludovic, în timp ce la polul opus s-au situat „2 elemente care nu merită să facă parte din conducere (...) Balogh Andrei, care după inaugurare s-a căsătorit cu fata unui chiabur [și] în afară de aceasta, în mai multe rânduri, a făcut dezbinări în rândurile colectivștilor, spunând că gospodăria lor este condusă de evrei, disprețuind prezența la gospodărie a unor activști de partid. După ce s-a căsătorit a venit foarte rar la lucru (...) din cauză că trebuia

⁴⁰ *Ibidem*, f. 21.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Idem*, dos. 18/1950, f. 133.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ *Idem*, f. 134.

să lucreze pământul pe care l-a primit zestre de la socru-său și care nu a intrat în inventarul gospodăriei”⁴⁷. „Miklósi Adalbert este un element leneș, nu se interesează de bunul mers al gospodăriei, datorită acestui fapt, nu are prestigiu și nu este luat în considerare ca conducător (...) iar colectivizării îl iau în râs când spune ceva, sau vine cu vreo propunere, care dealtfel, se întâmplă la el foarte rar”⁴⁸ – se relatează în raport.

O situație mai complexă este semnalată la G.A.C. „Nicolae Bălcescu” din comuna Baba Novac, localitate cu structură etnică mixtă, care a luat ființă la 1 martie 1950, cu un număr de 58 de familii, dintre care 46 țărani săraci și 12 mijlocași⁴⁹. Din totalul de 48 de membri de partid ai comunei, au intrat în gospodărie 21, capi de familie. De la înființare, s-a mai înscris în G.A.C. doar o singură persoană.

Atmosfera, în legătură cu gospodăria, nu este una favorabilă „chiar de la înființare ei nu a fost mulțumitoare, în mai multe rânduri s-au creat nemulțumiri în rândurile colectivizatorilor”⁵⁰ – printre cauzele care generează această stare de spirit este amintită lipsa de omogenitate a populației, formată numai din coloniști: „această comună, în proporție de 80% este compusă din coloniști veniți, încă în anul 1926, din județul Cluj, din diferite comune, fiecare având între ei diferite păreri, deci lipsiți de spiritul solidar, caz concret (...) înainte de război se întâmplau diferite certuri între locuitori, ajungându-se la bătaie, unde se încingea 60% din populația comunei”⁵¹. Este exemplificată bătaia din anul 1938, când sătenii s-au încăierat din pricina pășunii, iar bătaia a ținut două zile, încât a fost nevoie de intervenția efectivelor a cinci posturi de jandarmi⁵².

Un alt motiv care întreținea starea de spirit negativă a țăranilor era legat de proasta calitate morală a unora dintre cei înscrși, „elemente direct interesate, adică pentru interes propriu, cu scopul de a ocupa diferite posturi”⁵³, în speță, carierismul manifestat de „Stanciu Ioan, care a intrat cu scopul de a fi contabil la gospodărie sau gestionar la cooperativă, iar după inaugurare a avut pretenția ca să-i fie iertată datoria de 10000 lei, amendă provenită din cauză că a fost dat în judecată în timpul când a fost numit ca administrator la moară, pentru că a vândut în mod ilegal din cantitatea de cereale provenită morii drept uium și care trebuia să fie predată Comcerealului”⁵⁴ – văzând că nu-i sunt satisfăcute doleanțele, „a cerut ca el să fie șters din gospodărie, căutând apoi să facă dezbinări în rândurile colectivizatorilor”⁵⁵.

Altă problemă este generată de lipsa brațelor de muncă, deoarece din cele 92 de persoane înscrise, 30 sunt salariate pe diferite funcții în cadrul Comitetului Provizoriu, Cooperativă etc. și „chiar din aceste elemente, care sunt puse în posturi de răspundere, caută să nu intre cu inventarul pe care-l posedă în gospodărie”⁵⁶ – este oferit exemplul președintelui Comitetului Provizoriu din Terebești, Buzea Gheorghe, care la înscriere a declarat ca aport pământul, căruța și doi cai, iar ulterior „a dat caii și căruța ginereului său, care nu a intrat în gospodărie, refuzând de a aduce caii la gospodărie”⁵⁷.

În partea a doua a raportului este sesizat faptul că nici una dintre aceste prime trei gospodării nu și-au înființat noi ramuri de cultură, ci au rămas la cele fixate în momentul inaugurării lor.

La G.A.C. „Viața Nouă” din Mireșu Mare „un cetățean și-a vândut bivoliile cu scopul de a nu-i da pentru gospodărie”, chiar secretarul organizației de bază a partidului⁵⁸.

Până la data de 17 iunie 1950, în județ erau deja organizate 17 G.A.C., printre care se numărau: G.A.C. „Drumul Nou” – comuna Turulung, G.A.C. „Steagul Roșu” – comuna Rătești, G.A.C. „Cheorghe Doja” – comuna Lazuri, G.A.C. „Partizanii Păcii” – comuna Ardud, G.A.C. „Secerea și Ciocanul” – comuna Dara, G.A.C. „Viața Nouă” – comuna Mireșu Mare.

Alături de manifestările din sfera propagandei vizuale, planurile de muncă pentru anul 1950 prevedeau o intensificare a acțiunilor de convingere a lumii satelor pe marginea procesului de socializare a agriculturii, așa după cum prezenta activistul Lazar, în referatul întocmit în urma participării sale la instructajul C.C. al P.M.R. din 9-11 septembrie 1950: „Gospodăriile colective înseamnă un nou eveniment economic în țara noastră, de care răspundem noi, de felul cum vom putea încheia aceste gospodării ca să devină într-adevăr, model pentru țărani, așa cum au făcut bolșevicii în U.R.S.S., să devină superiori micilor gospodării individuale”. Recomandările Comitetului Central atingeau până și atitudinea pe care trebuiau să o manifeste membri gospodăriilor: „Acei cari au intrat în Gospodării Colective, să nu fie îngâmfați, să ducă o politică justă

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² *Idem*, f. 135.

⁵³ *Ibidem*.

⁵⁴ *Ibidem*.

⁵⁵ *Ibidem*.

⁵⁶ *Ibidem*.

⁵⁷ *Ibidem*.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 136.

cu țăranii mijlocași, să primească pe țăranii săraci lipsiți de pământ în gospodăriile colective și să urască din suflet pe chiaburi, exploatații satelor, dușmanii poporului muncitor”⁵⁹.

Pentru perioada 1 aprilie-30 iunie 1950, Comitetul județean Satu Mare al P.M.R. și-a propus înființarea unui număr de 35 de noi G.A.C.⁶⁰, după cum urmează:

Plasa	Comuna
Someș	Dara, Lazuri, Lăpușel, Săcălășeni
Baia Mare	Culcea
Copalnic-Mănăștur	Cernești, Coaș,
Satu Mare	Petin, Colonia Vetiș, Cărășeu
Negrești	Vama, Orașu Nou, Tur
Șomcuta Mare	Mireșu Mare, Tulgheș, Satulung, Finteușu Mic
Halmeu	Halmeu, Porumbesti, Turulung, Drăgușeni
Scini	Apa, Potău, Medieșu Aurit, Valea Vinului, Jójib
Ardusad	Ardusad, Borlești, Tamăia, Mogoșești
Ardud	Craidorolț, Beltiug, Rătești, Giungi

Pentru atingerea acestor obiective, județeană de partid a elaborat la 21 martie 1950, un plan de măsuri în opt puncte, care prevedea printre altele: întocmirea unui plan de lucru pentru fiecare dintre activiștii însărcinați cu munca de lămurire a țăranimii, până la 1 aprilie 1950, pe întreaga durată a celor trei luni cât dura pregătirea politică a acestora, verificarea tuturor cadrelor din conducerea aparatului de stat, cooperative și organizațiile de masă, până la 15 aprilie 1950, în vederea înlăturării „elementelor necorespunzătoare”, organizarea de ședințe săptămânale cu „agitatorii” pe tema transformării socialiste a agriculturii și confecționarea, până la 1 mai 1950, de lozinci „pentru dezvoltarea urei țăranimei muncitoare față de chiaburi, a dușmanului de clasă, lozinci mobilizatoare pentru crearea de Gospodării Agricole Colective”⁶¹, organizarea de expoziții, în perioada 15 aprilie-1 mai 1950, „în legătură cu agricultura sovietică (viața în colhoz), folosindu-se în acest scop „tovii cari au vizitat Uniunea Sovietică și expoziția de la București”⁶², organizarea de conferințe duminicale în fiecare dintre comunele vizate „pentru popularizarea agriculturii sovietice și răspândirea științei în vederea combaterii superstițiilor”, urmate de programe artistice susținute de „echipele culturale sindicale din oraș”⁶³, participarea la acțiuni a caravanei cinematografice și dotarea bibliotecilor satești cu un număr de 5000 de cărți de propagandă.

Până la 15 aprilie trebuiau prelucrate cu populația „Statutul Model al Gospodăriei Agricole Colective” și broșurile „Zece întrebări și zece răspunsuri” și „Despre pământ și inventar în Gospodăriile Agricole Colective”, alături de alte acțiuni: organizarea de excursii la G.A.C. existente, „Steagul lui Lenin” din Păulești și „Petőfi Sandor” din Botiz, cu participarea țăranimii din comunele programate, pentru lămurirea acesteia, propaganda prin presă, în legătură cu mersul gospodăriilor colective, pe baza reportajelor întocmite în comunele colectivizate, monitorizarea „mijlocașilor” și a comportamentului lor în raport cu acțiunile de popularizare a colectivizării, pentru fiecare comună în parte „câți avem în conducerile cooperativelor, Comitetul Provizoriu, organizații de masă, cămine culturale, comitete de luptă pentru pace și altele”⁶⁴ și promovarea tinerilor și a femeilor. Pe 16 aprilie 1950, 250 de țăranii din săraci și mijlocași din șapte comune au vizitat G.A.C. „Steagul lui Lenin” din comuna Păulești, unde „tov. Zidar Maria, președinta G.A.C. le-a vorbit în clubul gospodăriei despre cele văzute în Uniunea Sovietică”⁶⁵. În aceeași zi, 80 de țăranii din patru comune au vizitat G.A.C. „Petőfi” din Botiz.

La data de 22 iunie 1950, județeană de partid Satu Mare a analizat într-o ședință de lucru, modul în care au fost îndeplinite sarcinile asumate și a schițat planul de muncă pentru intervalul 14 iunie-1 septembrie 1950. În urma analizei situației din comunele propuse pentru colectivizare s-a ajuns la concluzia că pot fi înființate G.A.C. în 12 dintre aceste comune, până la 1 septembrie 1950. Acestea au fost împărțite în trei categorii, în funcție de etapa în care se va trece efectiv la organizarea structurilor cooperatiste⁶⁶:

⁵⁹ *Idem*, dos. 45/1950, f. 23.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 28.

⁶¹ *Ibidem*.

⁶² *Ibidem*.

⁶³ *Ibidem*, f. 29.

⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁵ *Idem*, dos. 18/1950, f. 40.

⁶⁶ *Idem*, dos. 45/1950, f. 30.

„Categorია I. Comuna Dara din plasa Someș, care are 63 familii înscrise, dintre care 58 membri de partid. Comuna Turulung, plasa Halmeu, care are 40 familii înscrise, dintre care 11 membri de partid, dintre 44 membri de partid existenți în comună.

Categoria II. Comuna Medieșu Aurit, plasa Seini, care are înscrși 21 familii, dintre care este membru de partid [?] ⁶⁷ din 54 existenți în comună. Comuna Ardușat, are înscrși 47 familii, dintre care 20 membri de partid, din 68 existenți în comună.

Categoria III. Comuna Cernești, plasa Copalnic-Mănăștur, care are 27 familii înscrise, dintre care 17 m.d.p. din 23 m.d.p. din comună. Comuna Culciu, plasa Baia Mare, care are 36 membri înscrși, dintre care 7 m.d.p., din 26 m.d.p. din comună. Comuna Pribilești, plasa Ardușat, are înscrși 31 familii, dintre care 17 membri de partid, din 36. Satulung, plasa Șomcuta Mare, are înscrși 17 înscrși, dintre care 14 m.d.p. din 32. Comuna Tur, plasa Negrești, are înscrise 31 familii, dintre care 18 m.d.p. din 21. Colonia Vetș, are înscrși 31 familii, din care 20 m.d.p., din 38 existenți în comună. Comuna Seini, plasa Seini, are înscrși 22 familii. Comuna Oar, plasa Satu Mare, înscrși 16 familii” ⁶⁸.

Înființarea G.A.C. în aceste comune urma să se desfășoare pe parcursul a trei etape: în etapa I-a, până la 1 iulie 1950, comunele Dara și Turulung, în etapa a II-a, până la 15 iulie 1950, comunele Medieșu Aurit, Ardușat și Cernești, în etapa a III-a, până la 1 septembrie 1950, comunele Culciu, Pribilești, Satulung, Tur, Colonia Vetș, Seini și Oar ⁶⁹.

Pe data de 4 august 1950, județeană de partid Satu Mare a făcut noi propuneri de înființare a G.A.C. într-o serie de alte comune ⁷⁰:

Plasa	Comuna
Satu Mare	Oar, Vetș, Colonia Vetș
Ardud	Homorodu de Mijloc, Pișcari
Someș	Livada
Negrești	Călinești, Orașu Nou
Seini	Seini, Jojib, Apa
Baia Mare	Mocira

În acest scop, organizațiile P.M.R. din aceste comune trebuiau să țină ședințe, în cadrul cărora urmau să se definitiveze planurile de muncă și „sarcini concrete de numărul de membri în G.A.C.”, după care, în seara zilei următoare „se va ține o ședință cu toți membrii înscrși și li se vor da sarcini din nou, la fiecare în parte, pentru a lărgi numărul celor înscrși” ⁷¹.

Pentru ziua de 6 august era prevăzută organizarea unei excursii cu țărani înscrși, la gospodăriile colective Botiz și Păulești. Pentru Botiz: comunele Călinești, Livada, Apa și Jojib, iar pentru Păulești: comunele Homorodu de Mijloc, Vetș, Oar și Colonia Vetș.

În sprijinul activiștilor au fost mobilizați și 10 învățători „de la cursurile I.C.D., pentru a face agitație între țărani” ⁷², iar transportul țărănilor la cele două gospodării colective, urma să fie asigurat cu camioane. „pentru Colonia Vetș, Vetș și Oar vor pleca 3 camioane de la Comitetul Provizoriu al orașului, (...) un camion pentru Homorodu de Mijloc, care va merge până la Ardud, un camion pentru Călinești, care va merge până la Călinești, Livada va organiza ca să vină cu mijloace proprii până la Botiz, un camion pentru Apa și Jojib” ⁷³.

În perioada 20 iunie-1 septembrie 1950 ⁷⁴, trebuia să fie definitivată lucrarea de monitorizare a stării de fapt din comunele respective, pentru a putea fi înaintate referatele, spre aprobare, la București, după următorul grafic:

⁶⁷ Notă tergală inserată în textul original cu creion roșu – n.n. A.Ț.

⁶⁸ AN-DJSM, *fond Comitetul Jud. Satu Mare al P.C.R.*, dos. 45/1950, f. 30.

⁶⁹ *Ibidem*, f. 31.

⁷⁰ *Ibidem*, f. 34.

⁷¹ *Ibidem*.

⁷² *Ibidem*, f. 35.

⁷³ *Ibidem*.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 36-37.

Plasa	Comuna	Familii înscrise	Membri PMR		Data cererii către CC al PMR
			total	înscriși	
Săptămâna 20.06.-26.06					
Ardusat	Ardusat	40	69	20	22.06.
Baia Mare	Culciu	27	29	7	26.06
Săptămâna 26.06-2.07					
Seini	Medieșu Aurit	21	54	10	28.06
Ardusat	Pribilești	20	34	14	28.06
Săptămâna 2.07-9.07					
Copalnic-Mănăștur	Cernești	25	23	15	5.07
Negrești	Tur	30	21	17	5.07
Săptămâna 9.07-16.07					
Halmeu	Halmeu	19	227	14	12.07
	Drăgușeni	11	31	7	12.07
Săptămâna 16.07-23.07					
Negrești	Orașu Nou	25	26	12	20.07
Satu Mare	Oar	?	?	?	30.07
Săptămâna 23.07-30.07					
Șomcuta	Finteușu Mic	12	41	9	24.07
Seini	Apa	12	22	9	24.07
Săptămâna 30.07-6.08					
Someș	Peleşu Mare	14	17	10	3.08
	Lazuri	19	122	11	3.08
Săptămâna 6.08-13.08					
Satu Mare	Cărășeu	12	16	5	8.08
Seini	Seini	23	195	23	8.08
Săptămâna 13.08-20.08					
Satu Mare	Vetiș	30	38	18	16.08
Șomcuta	Satulung	16	32	13	16.08
Săptămâna 20.08-27.08					
Halmeu	Băbești	19	?	?	23.08
Satu Mare	Culciu Mic	?	?	?	23.08

Lipsa de atracție pentru gospodăriile agricole, manifestată de țărani, a fost întreținută și de promisiunile rămase fără acoperire, făcute de comuniști, care nu au reușit să înlăture penuria de alimente și lemne de foc, acut resimțită la sate. Într-o notă informativă de la începutul anului 1950, se spune că țăranimea din satele de munte duce lipsă de porumb pentru asigurarea necesarului de „pâine de porumb”, „o parte din țăranimea săracă a județului duce mare lipsă de porumb pentru pâine. Această lipsă este mai accentuată în regiunile muntoase, unde porumbul, în acest an, nu a dat rezultate bune. Sunt comune care sunt complet lipsite de porumb, ca Fernezeu, Firiza, Valea Neagră, Blidar, etc.”⁷⁵.

Criza a fost accentuată de lipsa de randament dovedită de sistemul cooperativelor din comerțul socialist, „cooperativele județului nostru nu au reușit încă să aibă secții cu mărfuri raționalizate în toate reședințele de plăși. Din această cauză, salariații posesori de cartelă, în unele locuri, trebuie să se deplaseze la distanțe chiar de 100 km pentru a-și putea procura mărfurile raționalizate”⁷⁶.

Iarna grea conjugată cu lipsa combustibililor necesari încălzirii, a determinat organele de partid să ordone aprovizionarea grabnică a muncitorilor cu lemne, asigurând transportul acestora „prin căruțele chiaburilor, prin rechiziționarea camioanelor particulare și dacă este nevoie, camioanele fabricilor”⁷⁷.

Criza lemnului de foc a determinat populația disperată, să treacă la acțiuni ilegale, în vederea procurării lor. Raportul din 16 martie 1950, relatează că locuitorii unor comune ale județului au suferit din cauza lipsei de lemne de foc, în condițiile naționalizării pădurilor, astfel încât partidul a trecut la

⁷⁵ *Idem*, dos. 18/1950, f. 16.

⁷⁶ *Ibidem*.

⁷⁷ *Idem*, dos. 45/1950, f. 24.

aprovizionarea unui număr de „9800 de gospodării țărănești sărace, cu 15211 căruțe de uscături și 715 familii, cu 715 grămezi de crengi”, dar numai în regiunile împădurite, satele de șes fiind omise. Aceste măsuri nu au putut asigura necesarul și în consecință, țărani au început să fure lemne, și iarăși, vinovați sunt considerați chiaburii: „țărănimea săracă, fiind ațâțată de chiaburime, a făcut furturi în păduri, ducând aceste lemne furate în regiunile de șes unde le vindeau pentru cei neaprovizionați. Chiaburimea a încurajat țărănimea săracă, spunându-le lor, că ei fiind țărani săraci, nu vor fi condamnați pentru evaziune de păduri”⁷⁸ – numai în anul 1949 au fost trimise în judecată 430 de persoane, pentru un prejudiciu de 2 milioane de lei. Sunt oferite exemplele negative din Ocolul Silvic Sâi, unde „furturile au fost încurajate de brigadierul silvic Stan Iuliu, care prin falsificarea bonurilor de vânzare, elibera la diverși țărani din comuncle Homorod și Jur materiale neautorizate”⁷⁹. Tot în raza aceluiași ocol silvic, șeful gării Necopoi, Grigor Ioan, „împreună cu șeful Ocolului Silvic Sâi, au organizat o piață de cumpărare a materialelor lemnoase de foc (...) provenite din furturi, care material a fost expediat cu vagoane C.F.R. în diferite centre și orașe, valorizându-le la preț de speculă”⁸⁰.

În comuna Ardud, conducerea posesorului de pădure, cu consimțământul președintelui comitetului provizoriu din localitate, Mozer Iuliu, au repartizat lemne de foc și au dat de lucru posesorilor „neținând seamă de spiritul luptei de clasă, astfel [că] în unele curți chiaburești, la controlul făcut, s-au găsit cantități însemnate, până la 15 mc”⁸¹. O situație similară a fost descoperită în comuna Turț, unde tot din pădurea posesorului, o mare cantitate de lemne a fost vândută la piața din Halmeu⁸².

Structurile superioare de partid au considerat, în urma analizelor efectuate, că printre piedicile întâmpinate pe parcursul procesului de socializare a agriculturii, se situează o serie de neajunsuri izvorâte din aplicarea neuniformă în teritoriu a normelor transmise. Pentru înlăturarea acestor deficiențe și organizarea unui cadru execuțional unitar la nivelul întregii țări, Ministerul Agriculturii a emis Normele nr. 601044/3 iulie 1950 care stabileau regulile de împărțire a beneficiilor între membrii G.A.C.

Împărțirea produselor trebuia să se facă la sfârșitul fiecărui an „fiindcă atunci se cunoaște în întregime recolta și toate zilele de muncă care s-au păstrat în cadrul gospodăriei colective”, dar după deducerea anumitor „obligațiuni către stat” (art. 19 din Statutul model al G.A.C.): cotele de colectare datorate statului, semințele împrumutate de la stat, plata în natură pentru muncile prestate de către S.M.T. Alături de aceste deduceri, trebuiau constituite și alte fonduri de produse: rezerva semincă pentru următorul an agricol, furajele necesare întreținerii lotului zootehnic al G.A.C., fondul de rezervă pentru cazuri de secetă și alte calamități. Adunarea generală a G.A.C. putea aproba crearea unui fond pentru ajutorarea invalizilor, bătrânilor, creșelor etc., în valoare de 2% din producția totală obținută⁸³.

După constituirea acestor fonduri, restul producției se împărțea între membrii gospodăriei în funcție de „zilele-muncă” prestate de fiecare, dar având în vedere necesitățile alimentare imediate ale familiilor acestora, gospodăria putea acorda avansuri în produse, în valoare de maxim 15%, imediat după treierat. Membri gospodăriei mai puteau primi și avansuri bănești, în valoare de 50% din suma convenită pentru muncile depuse, însă nu din creditele angajate de către G.A.C., acestea fiind indisponibile ca fonduri cu destinație⁸⁴.

În sprijinul desfășurării optime a activității în cadrul G.A.C., Direcția gospodăriilor agricole colective din Ministerul Agriculturii a emis documentul „Instrucțiuni pentru îndeplinirea sarcinilor imediate ce revin Gospodăriilor Agricole Colective”, care cuprindea norme cu privire la: modul de inventariere a bunurilor cu care au intrat în G.A.C. membrii acesteia, întocmirea registrului de evidență a membrilor G.A.C. și a familiilor lor, modul de organizare a magaziei și paza acesteia, precum și a casieriei, organizarea activității de reparație a bunurilor imobile și mobile, organizarea asistenței sanitar-veterinare pentru șeptelul din proprietatea G.A.C., organizarea lucrărilor de dezmiriștire a ogoarelor aduse de asociați în patrimoniul G.A.C., modul de desfășurare a operațiunii de schimbare a fondului semincer autohton cu material germinativ selecționat⁸⁵.

Aliniindu-se cerințelor art. 24 din „Statutul model”, în continuare, normele prezentau structura brigăzilor de muncă în G.A.C. Pentru o mai bună înțelegere a organigramei acestora era oferit exemplul G.A.C. „Zorile” din comuna Turnișor, județul Sibiu, care la o suprafață de 181,5 ha de teren arabil, 89 ha de fânețe și 7,5 ha de grădină de zarzavaturi, adoptase pentru anul agricol 1949-1950 un asolament trienal⁸⁶:

⁷⁸ *Idem*, dos. 18/1950, f. 29.

⁷⁹ *Ibidem*.

⁸⁰ *Ibidem*.

⁸¹ *Ibidem*.

⁸² *Ibidem*.

⁸³ *Idem*, dos. 45/1950, f. 1.

⁸⁴ *Ibidem*, f. 2.

⁸⁵ *Ibidem*, f. 8-10.

⁸⁶ *Ibidem*, f. 10-11.

Sola I, păioase	
Grâu de toamnă	50 ha
Secară	5 ha
Orz de primăvară	8 ha
Ovăz	10 ha
Total	73 ha
Sola II, prășitoare	
Porumb	40 ha
Cartofi	20 ha
Floarea soarelui	5 ha
Sfeclă furajeră	2 ha
Cânepă	3 ha
Total	70 ha
Sola III, leguminoase	
Borceag	15 ha
Trifoi	10 ha
Fasole	4 ha
Mazăre	2 ha
Total	31 ha
<i>Diverse</i>	
Lucernă	5 ha
Porumb de nutreț	2 ha
Total	7 ha

Pentru executarea lucrărilor, cei 70 de țărani înscriși în gospodărie, care împreună cu membrii familiilor lor însumau 157 de brațe de muncă, au fost împărțiți în patru brigăzi pentru lucrul la câmp și una pentru grădina de zarzavaturi

În vederea desfășurării campaniei de recoltare, Direcția Gospodăriilor Agricole Colective din cadrul Ministerului Agriculturii a transmis regiunilor planul cu „Sarcini de muncă pentru perioada de timp de la 20 iunie-30 iulie 1950”. La art. 13 era prevăzută interdicția modificării indicatorilor de plan stabiliți anterior: „Prelucrarea temeinică și îndrumarea aplicării normelor de muncă, atât la gospodăriile vechi, cât și la cele noi (unde trebuie să se cunoască de pe acum). În cursul anului nu se pot schimba nici normele, odată stabilite, nici categoriile; se vor studia însă normele care eventual urmează a fi majorate sau micșorate pentru anul viitor”⁸⁷. La art. 14 erau nominalizate G.A.C. unde, în cursul intervalului de timp propus, „se va organiza munca în mod temeinic”: Livadea, Corbeanca, Vârteju, Lehliu și Soldanul [din] Ilfov, Frătești [din] Vâlcea [și] Sălciile [din] Prahova, Slobozia [și] Mândra [din] Teleorman, Coțofeni din Dolj, Lenauheim [și] Cenadu Mare [din] Timiș, Mădăras și Borș [din] Bihor, Botiz [din] Satu Mare, Acățari [din] Mureș, Progresul [din] Ialomița, Pechea, Covurlui, Topoloveni, Muscel, Coșereni [din] Ialomița, Târzii [din] Fălciu, Bervenii [din] Săla”⁸⁸.

La punctul 3, „Cum se [va] face înzestrarea gospodăriilor colective în viitor?”, sunt indicate trei surse: „a) din rezervele de stat; b) din renunțările făcute de diferiți funcționari; c) dacă cele de la punctele a și b, nu ajung pentru gospodărie, se vor face înzestrări pe socoteala chiaburilor (care sunt cei mai înzestrați și cei mai dușmani regimului). Chiaburii nu vor mai face acte de renunțare, ci pe baza legilor în vigoare, vor fi luate toate prin confiscare. Nu se admite luarea parțială sau pe bază de târguială cu chiaburii”⁸⁹. În ce privește roadele obținute de pe terenurile din renunțările făcute de către funcționari sau din confiscările operate chiaburilor, acestea „se vor recolta de către Gospodăria Colectivă, urmând a se preda statului 50% din recoltă, iar 50% se împarte membrilor (...) în raport cu zilele-muncă efectuate de fiecare”⁹⁰. În cazul preluării de terenuri din cele două categorii menționate, gospodăriile trebuiau să informeze Direcția G.A.C. despre „terenurile grevate de datorii la banca de stat sau la fisc – întrucât – nu se primesc renunțări de terenuri care au datorii”⁹¹.

Deficiențe au fost semnalate și în sectorul agriculturii socialiste. În raportul de activitate al sectorului Gospodăriilor Agricole de Stat, din 11 februarie 1950, se face o scurtă trecere în revistă a disfuncționalităților constatate.

⁸⁷ *Ibidem*, f. 18.

⁸⁸ *Ibidem*, f. 20.

⁸⁹ *Ibidem*, f. 21.

⁹⁰ *Ibidem*.

⁹¹ *Ibidem*.

În județ existau 6 G.A.S. cu o suprafață totală se 11227,39 ha, din care 7555,77 ha arabil – inițial au existat 10, dar prin regrupare s-a ajuns la acest număr⁹². Din cele 33 de tractoare, 18 erau încă în reparație și se putea conta pe cele 273 de atelaje avute în inventar⁹³. Raportorul semnaleză faptul că în cadrul G.A.S. sunt „elemente dușmănoase (...) care au furat importante cantități de semințe, vânzându-le la diferiți chiaburi și speculanți”⁹⁴, aceștia, în număr de 18 au fost arestați, alături de „2 ingineri, 2 contabili, 1 șef de depozit bețiv, 1 grădinar și alții” din G.A.S. Livada, Șomcuta și Satu Mare și că o parte din cadrele unităților nu au putut fi eliminate „cu toate că au fost cunoscute de noi că sunt elemente necorespunzătoare din punct de vedere politic, dar fiind tehnicieni, nu s-au putut înlocui din cauza lipsei de cadre agrotehnice”⁹⁵. Cele șase G.A.S. aveau 832 de salariați, dintre care numai 98 erau membri de partid. Pentru îmbunătățirea situației în toate organizațiile de partid din plasele județului a fost prelucrată rezoluția Plenarei C.C. al P.M.R. cu privire la rezultatele procesului de verificare a cadrelor de partid, pentru perioada 1948-mai 1950. Ca urmare a derulării procesului de „epurare” – în materialul prelucrat se spune că „din cca. 750000 membri de partid înscrisi până în anul 1947, cu ocazia acestor verificări au fost excluși un număr de 192000 membri necorespunzători, infiltrați în rândurile oamenilor cinstiți din interes sau chiar pentru a submina munca de partid”⁹⁶ – o proporție de 20% din total.

În lumina documentului de partid amintit, organizațiile de partid trebuiau să aibă în vedere la noile înscrieri, respectarea unei proporții de 80% muncitori și însușirea noilor modificări aduse statutului în privința stagiaturii fiecărui candidat: un candidat muncitor în industria grea trebuia să parcurgă stagiul standard de șase luni la recomandarea dată de doi membri de partid cu o vechime de cel puțin trei ani în P.M.R., candidații de la S.M.T., G.A.S. și G.A.C. trebuiau să parcurgă stagiul de un an, la recomandarea a trei membri cu o vechime de cel puțin trei ani în P.M.R., iar celelalte categorii de optanți trebuiau să parcurgă stagiul de un an și jumătate la recomandarea a patru membri de partid cu o vechime de cel puțin 4 ani în P.M.R.⁹⁷

Tot în scopul însănătoșirii activului de partid, în primăvara anului 1950, s-au desfășurat operațiunile de instalare a noilor Comitete Provizorii în comune⁹⁸:

Data	Comuna	Delegat PMR	Delegat CP de plasă
27 aprilie 1950	Mărtinești	Romcic Iuliu	David Ioan
27 aprilie 1950	Odoreu	Nagy Ștefan	Cosma Gheorghe
28 aprilie 1950	Livada	Kedves Paul	Cosma Gheorghe
28 aprilie 1950	Dumbrava	Kedves Paul	Cosma Gheorghe
28 aprilie 1950	Botiz	Kedves Paul	Cosma Gheorghe
28 aprilie 1950	Dara	Șuta Mihai	David Ioan
28 aprilie 1950	Dorolț	Șuta Mihai	David Ioan
28 aprilie 1950	Lazuri	Pintea Nicolae	Chirilă Victor
28 aprilie 1950	Peleş	Pintea Nicolae	Chirilă Victor
28 aprilie 1950	Bercu	Nagy Ștefan	Micu Carol
28 aprilie 1950	Micula	Nagy Ștefan	Micu Carol
28 aprilie 1950	Agriș	Nagy Ștefan	Micu Carol

Cu această ocazie, au fost înlăturați din funcție, o serie dintre vechii președinți ai comitetelor provizorii: Roman Iosif, președintele Comitetului Provizoriu din comuna Odoreu „pentru beții repetate în timpul serviciului, pentru bătaie urmată de scandal în local public”, Krakó Ștefan, președintele Comitetului Provizoriu din comuna Bercu „pentru beții repetate în timpul serviciului, pentru refuzul de a executa munca de partid, motivând că nu poate face față nici sarcinilor de președinte” și Hudac Ludovic, președinte delegat al Comitetului Provizoriu din comuna Botiz „pe motiv că nu este membru al P.M.R. și s-a dovedit incapabil să conducă în bune condițiuni o comună mare cu multiple sarcini”⁹⁹.

⁹² *Idem*, dos. 18/1950, f. 27.

⁹³ *Ibidem*, f. 26.

⁹⁴ *Ibidem*, f. 27.

⁹⁵ *Ibidem*.

⁹⁶ *Ibidem*, f. 147.

⁹⁷ *Ibidem*, f. 148.

⁹⁸ *Ibidem*, f. 138.

⁹⁹ *Ibidem*, f. 139.